

Kerndocument sociaal domein

In 2015 zijn taken op het gebied van het Sociaal Domein vanuit het Rijk en de provincie naar gemeenten gedecentraliseerd, zodat taakuitvoering zo dicht mogelijk bij de inwoners is georganiseerd. Elke gemeente kan nu eigen afwegingen maken over de uitvoering van deze taken (*couleur locale*).

De decentralisaties in het sociaal domein waren voor veel gemeenten de grootste opgave van de afgelopen jaren. Nadat in 2015 gemeenten verantwoordelijk werden voor de nieuwe taken is een beweging ingezet naar een integrale benadering en aanpak. Deze transformatie is bemoeilijkt door de tekorten waarmee de gemeenten al snel te maken kregen, vooral bij de jeugdzorg, maar ook voor de Budgetten gebundelde uitkeringen (BUG) en bijstandsuitkeringen.¹ Er lijkt op dit moment brede politieke steun te zijn voor het verder decentraliseren van taken naar de lokale overheid na 2020. Gemeenten moeten hier de komende jaren dus beleid op blijven ontwikkelen om te zorgen voor goede uitvoering. Hiervoor is capaciteit, specialistische kennis en voldoende financiering nodig. Op de begroting van de gemeente telt de inzet voor maatschappelijke ondersteuning, jeugdzorg en arbeidsparticipatie op tot gemiddeld bijna 40% van de totale begroting.

De gemeente zelf heeft een belangrijke stem in hoe de uitvoering van de taken in het sociaal domein er uit ziet. Uiteraard spelen bestuurlijke ambities, verwachtingen van inwoners maar ook zeker wettelijke verplichtingen hierbij een rol. Om dit aan te kunnen, werken gemeenten met veel verschillende partijen samen. Denk aan buurgemeenten, onderwijs- en zorginstellingen en sportverenigingen. Bij jeugdzorg wordt regionale samenwerking zelfs verplicht, mede omdat de vraag naar jeugdzorg toeneemt. Het Rijk heeft aangegeven te zullen helpen bij de ondersteuning van deze samenwerking.

Sociaal domein in Scherpenzeel

De gemeente Scherpenzeel heeft het beleidsplan sociaal domein: “versterken, vernieuwen, verbinden” vastgesteld. Maatwerk en preventie in het sociaal domein staan hierin voor Scherpenzeel bovenaan. De gemeente wil kwaliteit leveren, een breed laagdrempelig zorgaanbod, dicht bij de mensen. Dan doet men onder andere door:

- Een integraal sociaal team in eigen dienst;
- Arbeidsbemiddeling voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt in eigen dienst;
- Een centrum voor jeugd en gezin;
- Een sterk sociaal netwerk rondom gezinnen en subsidies voor welzijnsactiviteiten.

De korte lijnen tussen de verschillende activiteiten binnen het sociaal domein en het sociale team wordt als een belangrijke factor genoemd, evenals korte lijnen tussen het sociale team en de politie voor preventieve acties. Eén van de ambities in het sociaal domein is om de sociale infrastructuur te concentreren in de Breehoek. Een belangrijke structuur voor preventie is het Welzijnsteam. De Adviesraad Sociaal Domein is het belangrijkste orgaan om inwoner- en clientparticipatie vorm te geven in Scherpenzeel. Daarnaast kent Scherpenzeel ook meerdere wijkplatforms bestaande uit buurtbewoners.

Veel gemeenten hebben forse tekorten in het sociaal domein, met name in de jeugdzorg, maar Scherpenzeel kent dit probleem nog niet. Scherpenzeel is een zogenaemde ‘blue zone gemeente’: de jeugd zit in de top 4 van Nederland waar substantieel minder gebruik gemaakt wordt van jeugdhulpvoorzieningen. De uitgaven voor jeugdhulp zijn verhoudingsgewijs laag.

¹ VNG Ontwikkelingsstrategie Gemeenten 2024

Sociaal domein in Barneveld

De visie van de gemeente Barneveld op het sociaal domein luidt als volgt: "Wij streven naar een samenleving waarin iedere inwoner naar vermogen meedoet, waarin mensen zich met elkaar verbonden weten en samen redzaam zijn. En we zorgen voor een professioneel vangnet. Eigen verantwoordelijkheid en samenredzaamheid van inwoners staan hierbij voorop. Zo nodig draagt de gemeente zorg voor een vangnet van ondersteunende voorzieningen (zelf-samen-gemeente)." De drieslag zelf-samen-gemeente staat centraal. Barneveld heeft deze aanpak ontwikkeld gebaseerd op de huidige ontwikkeling in de samenleving, waarin inwoners steeds meer zaken zelf of in nieuwe groepsverbanden organiseren. Om de samenredzame samenleving verder vorm te geven zet Barneveld in op:

- Mogelijkheden voor zelfontplooiing en talentontwikkeling.
- Versterken van de sociale cohesie tussen groepen en individuen in de samenleving.
- Signaleren van hulpvragen in de samenleving.
- Zorgvuldig omgaan met vrijwilligers en mantelzorgers;
- Ervoor zorgen dat iedere inwoner de hulp en ondersteuning die nodig is daadwerkelijk en tijdig krijgt.

Barneveld streeft naar een sociaal en betaalbaar gevarieerd voorzieningenaanbod (onderwijs, sport, cultuur en hulp & ondersteuning) dat meebeweegt met de behoeften en de mogelijkheden van de inwoners, waarbij de specifieke situatie per dorp, wijk of buurt kan verschillen. De gemeente Barneveld heeft gespreksvoerders in dienst voor de toeleiding naar hulp en ondersteuning (bijvoorbeeld Wmo, participatie, schuldhulpverlening, jeugdhulp, onderwijs).

De jeugdzorg in Barneveld kent een toenemende vraag. Door zo preventief mogelijk te acteren maakt Barneveld de transformatiebeweging van zware vormen van jeugdhulpverlening naar lichte vormen van jeugdhulpverlening. Barneveld wil zoveel mogelijk doen binnen de dagelijkse levensgebieden van kinderen om te voorkomen dat kinderen uit hun levensgebieden worden gehaald en in de specialistische jeugdhulp terecht komen.

Sociaal domein in de 3 varianten

In het onderzoek naar de drie varianten voor de versterking van de bestuurskracht van Scherpenzeel kijken we naar 3 varianten:

1. Een zelfstandig Scherpenzeel (die op onderdelen kan samen werken met andere gemeenten) en zelfstandig Barneveld
2. Een zelfstandig Scherpenzeel, dat voor alle samenwerkingstaken zich richt op Barneveld (en daar later mogelijk ook een keer 1 gemeente mee kan gaan vormen)
3. Een nieuw gevormde gemeente Barneveld-Scherpenzeel per 1-1-2023.

Bij de variant zelfstandigheid voor Barneveld en Scherpenzeel zullen beide gemeenten hun huidige beleid voor het sociaal domein voortzetten. Bij een duurzaam partnerschap zit de grootste uitdaging in het verschil van karakter tussen de twee gemeenten en de op maat gesneden uitvoering. Wel heeft Scherpenzeel op dit moment al bepaalde taken binnen het sociaal domein via een dienstverleningsovereenkomst bij Barneveld belegd, zoals de schuldhulpverlening, leerplicht en applicatiebeheer. Voor zowel Barneveld als Scherpenzeel is onduidelijk hoe de kosten zich de komende jaren zullen ontwikkelen. Beide gemeenten zijn afhankelijk van de ontwikkelingen rondom de herijking van het gemeentefonds en het nieuwe woonplaatsbeginsel. Wanneer er een herindeling per 1 januari 2023 plaatsvindt, zal er harmonisatie van het beleid op het sociaal domein en samenvoeging van de ambtelijke capaciteit plaatsvinden. Dit zal betekenen dat de verschillen in uitvoering van het sociaal domein verkleind zullen worden.

Resumerend:

- Gemeenten hebben door de decentralisatie een grote taak op het gebied van het sociaal domein. Deze taak zal de komende jaren waarschijnlijk verder uitbreiden.
- Door deze rol hebben gemeenten wel directe invloed op hoe zij de uitvoering van het sociaal domein organiseren, al zijn daar ook wettelijke kaders voor.
- Voor zowel Scherpenzeel als Barneveld is het sociaal domein een prioriteit. Wel zijn er verschillen in de uitvoering van de taken, met name rondom hoe de gemeenten maatwerk leveren.

Om het gesprek over deze varianten op het terrein van het sociaal domein te voeren leggen we in deze themabijeenkomst de volgende vragen/stellingen voor:

- De opgave voor het sociaal domein, is zo groot dat hier een regionale aanpak voor nodig is.
- Een herindeling van Barneveld en Scherpenzeel is nog steeds een te kleine schaal om jeugdzorg te organiseren; we hebben de regio nodig!
- Scherpenzeel moet zelfstandig blijven om haar korte lijnen en goed contact met inwoners voor het sociaal domein te houden.